

Dobra publiczne, takie jak parki (np. Pieniński Park Narodowy), pomniki (np. w Łazienkach Królewskich w Warszawie) czy zabytki kulturowe (np. drewniane cerkwie regionu karpackiego), przynoszą korzyści dla społeczeństwa, ale też generują koszty (np. utrzymanie). Zrozumienie, jaką wartość mają takie dobra dla ludzi, jest kluczowe, aby ocenić, ile pieniędzy należy przeznaczać na dostarczanie dóbr publicznych. Wyrażone w pieniądzu wartości, które dobra publiczne przynoszą społeczeństwu, pozwalają określić, jakie ilości i cechy dóbr publicznych są najbardziej pożądane. Na przykład, te wartości mogą wskazać, czy społeczeństwo woli, aby pobliski park został rozbudowany o więcej ścieżek pieszych czy rowerowych. Wyzwaniem jest jednak obliczenie korzyści z dóbr publicznych w wartościach pieniężnych. Dla wielu dóbr cena może pomóc przybliżyć ich wartość. Jednak dobra publiczne nie są kupowane ani sprzedawane na rynkach (są tak zwanymi dobrami nierynkowymi), przez co nie mają cen, które można by wykorzystać do określenia ich wartości. To prowadzi to trudności w pomiarze korzyści, jakie dobra publiczne przynoszą społeczeństwu.

Ekonomiści wypracowali kilka metod do szacowania wartości dóbr, takich jak dobra publiczne, którymi nie handluje się na rynkach. Spośród nich, metoda kosztu podróży jest jedną z najbardziej powszechnych. Podstawą metody jest to, że ludzie podróżują, żeby korzystać z dóbr publicznych, i ponoszą koszty podróży. Koszty obejmują różne wydatki, na przykład koszt benzyny, zużycia samochodu, koszt czasu poświęconego na podróż. Osoba zdecyduje się na podróż, jeśli korzyści z niej nie będą mniejsze niż koszty. W omawianej metodzie używa się informacji o kosztach podróży do behawioralnych modeli, które pozwalają obliczyć, jaką wartość ludzie czerpią z podróży do miejsc związanych z dobrami publicznymi. Na przykład jeśli ktoś mija park z zaśmieconym jeziorem, żeby odwiedzić prawie identyczny park z czystym jeziorem, może to znaczyć, że czyste jezioro jest więcej warte. Wyższy koszt związany z dłuższą podróżą do czystego jeziora można użyć do obliczenia korzyści z lepszej jakości wody. **Choć oszacowania wartości z metody kosztu podróży są wykorzystywane w polityce publicznej, niewiele badań naukowych dociekało, czy te oszacowania są wiarygodne – czy dobrze mierzą faktyczną wartość.** Ten projekt ma na celu wypełnić tę lukę.

Nowatorskim wkładem projektu do obecnej wiedzy będzie systematyczna i kompleksowa ocena wiarygodności oszacowań wartości uzyskiwanych metodą kosztu podróży. Fundamentalne pytanie badawcze to: czy metoda kosztu podróży dostarcza wiarygodnych oszacowań wartości dóbr publicznych? Wiarygodność zostanie zbadana ze względu na dwa aspekty – rzetelność i prawdziwość. Ocena rzetelności stwierdza, czy oszacowania wartości są precyzyjne. Weryfikacja prawdziwości określa, czy oszacowania wartości nie są obciążone w żaden systematyczny sposób, na przykład prowadząc do zawyżonych lub zaniżonych wartości. W obliczu niewielu wcześniejszych prac w tym zakresie, projekt wyznaczy nowe zasady i narzędzia do oceny wiarygodności metody kosztu podróży oraz zastosuje je do badań empirycznych. W ten sposób projekt podejmie kluczową lukę w obecnej literaturze poświęconej wycenie dóbr publicznych.

W szczególności projekt przyniesie nowe i ważne wyniki do obecnej wiedzy i literatury, odpowiadając na poniższe pytania, które nie zostały dotychczas podjęte w całościowy i usystematyzowany sposób:

- (1) W jaki sposób oceniać badania metodą kosztu podróży pod względem rzetelności i prawdziwości?
- (2) Czy badania metodą kosztu podróży dostarczają rzetelnych oszacowań wartości dóbr publicznych?
- (3) Które etapy badania metodą kosztu podróży są zasadnicze dla otrzymania prawdziwych oszacowań?
- (4) Czy oszacowania wartości z metody kosztu podróży są spójne z oszacowaniami wartości z innych metod wyceny dóbr publicznych?

Projekt zakłada przeprowadzenie dwóch badań ankietowych metodą kosztu podróży, w których respondenci z populacji Polski zostaną spytani o swoje podróże do wybranego miejsca związanego z dobrem publicznym, na przykład rezerwatu przyrody czy miejsca pamięci. Dwa badania ankietowe zostaną przeprowadzone w odstępie roku, co pozwoli na weryfikację rzetelności sposobem powtórnego pomiaru (test-retest). Różne wersje kwestionariuszy zostaną zastosowane, żeby ocenić, czy oszacowania wartości nie są obciążone. Na przykład kwestionariusze będą się różnić pod względem formatu odpowiedzi w pytaniach, aby sprawdzić, czy to może obciążać otrzymywane oszacowania wartości.

Przełomowym rezultatem projektu będzie ulepszenie metody kosztu podróży i większa wiarygodność oszacowań wartości dóbr publicznych. To zasadniczy krok w rozwoju narzędzi używanych do wyceny wartości dóbr publicznych, szczególnie biorąc pod uwagę szerokie zastosowanie metody kosztu podróży w kształtowaniu polityki publicznej, mimo niewielkiej liczby analiz jej wiarygodności. Praktyczne rozwiązania zaproponowane w projekcie mogą więc przelożyć się na to, że publiczne programy dostarczania dóbr publicznych będą lepiej dopasowane do preferencji społeczeństwa, tam, gdzie oszacowania z metody kosztu podróży są stosowane doradczo w polityce. Wyniki projektu będą miały istotne znaczenie dla praktyków wyceny nierynkowej poprzez dostarczenie jasnych wytycznych, jak badania metodą kosztu podróży powinny być wykonywane w celu otrzymywania wiarygodnych oszacowań wartości. Wyniki będą upowszechnione w drodze wystąpień na konferencjach naukowych oraz publikacji w czołowych czasopismach naukowych poświęconych zagadnieniom ekonomii dóbr publicznych i wyceny nierynkowej.